

MARIUSZ KOCOŁ<sup>1</sup>

**Wybrane problemy bioetyczne  
w rozumieniu Kościołów pentekostalnych  
i Kościoła katolickiego.  
Studium teologiczno-porównawcze.  
Some bioethical problems in the understanding  
of the Pentecostal Churches  
and the Catholic Church.  
Theological-comparative study.**

**Słowa kluczowe:** Kościoły pentekostalne, Kościół Rzymskokatolicki, aborcja, „in vitro”, eutanazja, bioetyka.

**Key words:** Pentecostal churches, Catholic Church, abortion, “in vitro”, euthanasia, bioethics ethics.

### **Streszczenie**

Rozwój nauk medycznych stwarza potrzebę oceny, które z nowych odkryć służą rzeczywiście dobru człowieka, a które są zagrożeniem dla jego egzystencji, godności i nienaruszalności. Przygnębiającym jest fakt, iż wyznawcy Chrystusa nie tylko są podzieleni w kwestiach wielu artykułów wiary, ale także mają odmienne nauczanie dotyczące norm etycznych. Niespodziewanie nauka moralności pentekostalnej oraz katolickiej w problematyce aborcji, zapłodnienia pozaustrojowego *in vitro* i eutanazji w wielu punktach okazuje się zbieżna. Obie tradycje stoją na stanowisku, że życie ludzkie zaczyna się w momencie zapłodnienia i ma szczególną wartość, aborcja jest złem i niedopuszczalne jest stosowanie praktyk mających na celu przerwanie życia, nawet w przypadku choroby czy kalectwa. Stanowi to ogromną wartość w działaniu na rzecz jedności chrześcijan, ale także stanowi solidny fundament do połączenia sił w walce o poszanowanie wartości ludzkiego życia od momentu poczęcia, aż do naturalnej śmierci.

---

<sup>1</sup> Ks. mgr lic. Mariusz Kocoł, doktorant Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego.

## **Abstract**

Development of medical science creates the need for reflection - which new discoveries serve humanity in a positive way, and which are a threat to its existence, dignity and sanctity. The sad fact is that Christians are not only divided as far as the issues of many principles of faith are concerned, but they also have different teaching about ethical norms. Surprisingly however, the Pentecostal and Catholic moral stance concerning the issues of abortion, in vitro fertilization and euthanasia is united in many respects. Both traditions hold the position that human life begins at the time of conception and has a unique value, that abortion is wrong and that it is unacceptable to use methods to end life, even in the case of illness or disability. This is of great value in the work towards the unity of Christians, but it also provides a solid foundation for joining forces in the battle for respect of the value of human life from conception to natural death.

## **Wprowadzenie**

Minione stulecie zapisało się w historii jako okres niesamowitego rozwoju nauk medycznych i biologicznych. Także w wieku XXI pojawiają się wciąż nowe odkrycia i osiągnięcia (Muszala 2009b, 13). Amerykański naukowiec zajmujący się medycyną – Van Rensselaer Potter – w latach 70 ubiegłego stulecia, prawdopodobnie jako pierwszy, użył pojęcia „bioetyka” (Dęsoł 2010, 95), definiując je jako: „nową dyscyplinę, która łączy w sobie wiedzę biologiczną z wiedzą o systemach ludzkich wartości” (Gillon 1998, 306). Potrzebne jest, aby za rozwojem medycyny podążała refleksja etyczna, ocena, które z nowych odkryć służą rzeczywiście dobru człowieka, a które są zagrożeniem dla jego egzystencji, godności i nienaruszalności (Muszala 2009b, 13). Duża część Kościołów chrześcijańskich, świadomych wagi problemu, włączyła się w nurt dyskusji nad powyższymi zagadnieniami. Wynikające z nich wnioski znalazły swoje odzwierciedlenie w różnego rodzaju dokumentach, oświadczeniach i stanowiskach poszczególnych denominacji. Przygnębiającym jest fakt, iż jak się okazuje, wyznawcy Chrystusa są nie tylko podzieleni w kwestiach wielu artykułów wiary, ale także mają odmienne nauczanie dotyczące norm etycznych. Znany publicysta Tomasz Terlikowski we

wstępie swojej książki: *Kiedy sól traci smak. Etyka protestancka w kryzysie*, twierdzi:

Spory dogmatyczne, choć nadal kształtują mapę wyznaniową chrześcijaństwa, nie mają już tak fundamentalnego znaczenia, jak jeszcze sto lat temu. Kwestia usprawiedliwienia człowieka przez Boga, pochodzenia Ducha Świętego, kapłaństwa czy nawet mariologia, choć nadal dzielą chrześcijan, nie są już tym, co najistotniejsze w kształtowaniu się medialnego obrazu Kościołów i wspólnot chrześcijańskich. Największa schizma w łonie współczesnego chrześcijaństwa (...) dotyczy (...) kwestii moralnych (Terlikowski 2005, 9).

Celem niniejszego opracowania jest ukazanie stosunku Kościołów pentekostalnych i Kościoła katolickiego do takich bioetycznych kwestii jak aborcja, zapłodnienie metodą *in vitro* i eutanazja oraz wykazanie najważniejszych podobieństw i różnic w ich nauczaniu. Aby tego dokonać, autor posłużył się dokumentami Magisterium Kościoła Rzymskokatolickiego oraz oficjalnymi stanowiskami Kościoła Zielonoświątkowego w Rzeczypospolitej Polskiej i Kościoła *Assemblies of God* (największa spośród zielonoświątkowych denominacji na świecie), a także innymi publikacjami tychże wspólnot.

## **Problem aborcji**

Mianem aborcji określa się zabieg mający na celu przerwanie ludzkiego życia w stadium wczesno-embrionalnym lub płodowym. Istnieje wiele sposobów jej wykonywania, wśród nich są zarówno metody stosujące interwencje chirurgiczne czy też środki farmakologiczne i chemiczne (Kowalski 2009, 53-55).

W Polsce, zgodnie z obowiązującą ustawą, istnieją trzy podstawy prawne do przeprowadzenia legalnego zabiegu aborcji: 1) ciąża stanowi zagrożenie dla życia lub zdrowia kobiety ciężarnej; 2) badania prenatalne lub inne przesłanki medyczne wskazują na duże prawdopodobieństwo ciężkiego i nieodwracalnego upośledzenia płodu albo nieuleczalnej choroby zagrażającej jego życiu; 3) zachodzi uzasadnione podejrzenie,

że ciąża powstała w wyniku czynu zabronionego (Dz.U. 1993, nr 17, poz. 78, z późn. zm., art. 4a, pkt 1). Według zarejestrowanych statystyk w roku 2015 w naszym kraju przeprowadzono 1040 aborcji, w tym 43 z powodu zagrożenia zdrowia i życia matki, 996 – choroby poczętego dziecka, 1 – powstania ciąży w wyniku przestępstwa. Zważywszy na fakt, iż w 2010 roku dokonano 641 legalnych aborcji, a w roku 2005 – 225, obserwuje się w ostatnim czasie systematyczny wzrost liczby ich przeprowadzania (Wosicki 2017, s. 19). Niniejsze dane statystyczne nie obejmują swoim zasięgiem zabiegów dokonanych nielegalnie.

### Stanowiska pentekostalne

Naczelna Rada Kościoła Zielonoświątkowego w RP w swoim stanowisku stwierdza: „Aborcja jest grzechem”. Sprzeciwia się także stosowaniu środków wczesnoporonnych (Stanowisko Naczelnej Rady Kościoła Zielonoświątkowego w RP w sprawie małżeństwa, rozwodu, powtórnego małżeństwa oraz planowania rodziny). We *Wprowadzeniu do nauki o Biblii oraz doktryny i praktyki ruchu zielonoświątkowego*, znajduje się przekonanie, iż od momentu poczęcia płód w łonie matki jest prawdziwym człowiekiem, a zabicie go to „okrutne morderstwo” (Bednarz, Tomaszewski 2010, 439). W artykule Tomasza Józefowicza: *Aborcja z chrześcijańskiej perspektywy* można przeczytać, że zabiegu przerwania ciąży nie może usprawiedliwić lęk o materialne zabezpieczenie urodzonego dziecka i rodziny, chęć robienia kariery czy rozwój zawodowy. Te wartości są niewspółmierne do tej, jaką stanowi życie. Autor stanowczo zaznacza, że niedopuszczalne jest przeprowadzenie aborcji, gdy dziecko będąc w łonie matki, okazuje się być osobą niepełnosprawną, np. chorą na zespół Downa. Ludzie słabsi i chorzy mają prawo do życia (Józefowicz 2012a, 46-48).

Józefowicz pisze, że „jeśli cokolwiek mogłoby usprawiedliwić aborcję, musiałoby być bardzo poważnej natury”, „pierwszą i może jedyną sytuacją jest ta, w której życie staje naprzeciw życia”. Mowa jest tu o sytuacji, kiedy urodzenie dziecka może zagrażać życiu czy zdrowiu matki. Zaznacza jednak, że są to sytuacje indywidualne i wymagają rozważenia

podczas modlitwy, a także konsultacji z duszpasterzem (Józefowicz 2012a, 46-48; zob. Burnell 2013, 193-203).

Oświadczenie Kościoła *Assemblies of God* w Stanach Zjednoczonych z 2010 roku jednoznacznie postrzega praktykę aborcji jako złą i wykraczającą poza Boże przykazania. Swoje stanowisko podpierają argumentami biblijnymi, z których wynika, że w chwili zapłodnienia zarodek staje się bytem osobowym i w związku z tym powinien być chroniony. Wartość każdego człowieka jest niekwestionowana. Żadne życie nie może być uznane za niegodne, nawet pochodzące z gwałtu czy przestępstwa. Ani Salomon, poczęty z cudzołożnego związku Dawida i Betszeby (2 Sm 11,5), ani kazirodcze dzieci córek Lota (Rdz 19,36) nie zostały w Piśmie Świętym potępione, ani przeznaczone do zabicia. Człowiek nie ma także prawa decydować, które nienarodzone dziecko jest warte życia, powołując się na niską wartość życia, na przykład z powodu wykrytych podczas badań prenatalnych (stosowanie których jest dopuszczalne) wad genetycznych. Takie postępowanie byłoby uzurpacją suwerenności Stwórcy. Powołując się na tekst z Księgi Jeremiasza (Jr 1,5-6) autorzy twierdzą, że Bóg uczestniczy w procesie powstawania i formowania się nowego życia. Ma On też szczególny plan życia względem już poczętego człowieka. Zachariasz w momencie, gdy zostało mu objawione, że zostanie ojcem, dowiaduje się także o szczególnym powołaniu swojego syna jako zwiastuna Chrystusa (Łk 1,11-17) („Sanctity of Human Life: Abortion and Reproductive Issues” 2010).

Jedynym wyjątkiem – według stanowiska *Assemblies of God* – w generalnym zakazie aborcji jest zagrożenie życia matki. Takie przypadki we współczesnym świecie, według omawianego dokumentu, są niezwykle rzadkie. Postawę tę tłumaczą tym, że w przeciwieństwie do nienarodzonego dziecka, matka jest dojrzałą osobą z ustalonymi relacjami rodzinnymi i społecznymi, a także swoimi obowiązkami z tym związanymi. Taka decyzja musi być jednak poprzedzona szczerą modlitwą i konsultacją z lekarzem o chrześcijańskich poglądach etycznych oraz duszpasterzem. Nieoczywiste zagrożenie dla zdrowia fizycznego czy

emocjonalnego ciężarnej matki nie jest wystarczającym powodem dla zastosowania aborcji („Sanctity of Human Life: Abortion and Reproductive Issues” 2010).

### **Stanowisko katolickie**

Kościół katolicki naucza, że każde zamierzone jako cel lub środek przerwania ciąży jest złem i sprzeciwia się prawu moralnemu (KKK, pkt 2271; GS, pkt 51). Za źródłem biblijnym (Jr 1,5; Ps 139,15) twierdzi, że życie ludzkie zaczyna się w chwili poczęcia i od tego momentu powinno być szanowane i w sposób absolutny chronione. Istota ludzka jest osobą i ma nienaruszalne prawo do życia (KKK, pkt 2270). Papież Jan Paweł II w wielu dokumentach i przemówieniach nawoływał do zaprzestania procedury aborcji. Szczególnie ważne są słowa zapisane w encyklice *Evangelium vitae*:

Ciężar moralny przerywania ciąży ukazuje się w całej prawdzie, jeśli się uzna, że chodzi tu o zabójstwo, a zwłaszcza jeśli rozważy się szczególne okoliczności, które je określają. Tym, kto zostaje zabity, jest istota ludzka u progu życia, a więc istota najbardziej niewinna, jaką w ogóle można sobie wyobrazić: nie sposób uznać jej za napastnika, a tym bardziej za napastnika niesprawiedliwego! Jest ona słaba i bezbronna do tego stopnia, że jest pozbawiona nawet tej znikomej obrony, jaką stanowi dla nowo narodzonego dziecka jego błagalne kwilenie i płacz. Jest całkowicie powierzona trosce i opiece tej, która nosi ją w łonie. Ale czasem to właśnie ona, matka, podejmuje decyzję i domaga się zabójstwa tej istoty, a nawet sama je powoduje (Jan Paweł II, pkt 58).

Moralność katolicka nie godzi się na zabieg aborcji z przyczyn medycznych, eugenicznych (diagnostyka prenatalna jest dozwolona, jeśli dąży do ochrony albo do indywidualnego leczenia nienarodzonego dziecka) („Instrukcja *Donum vitae*” 1987, rozdz. I, pkt 2), psychicznych, socjalno-ekonomicznych, ani żadnych innych. W związku z tym Kościół katolicki nakłada kanoniczną karę ekskomuniki na osobę, która

spowoduje przerwanie ciąży. Nie ma to na celu ograniczenia zakresu miłosierdzia, ale ukazanie ciężaru zła tego czynu, powodującego „szkodę nie do naprawienia wyrządzoną niewinnie zamordowanemu dziecku, jego rodzicom i całemu społeczeństwu” (KKK, pkt 2272).

W przypadku, gdy życie ciężarnej matki jest zagrożone, ks. Stanisław Warzeszak widzi zastosowanie „zasady podwójnego skutku”, którą *Katechizm Kościoła Katolickiego* przytacza w aspekcie obrony uprawnionej (KKK, pkt 2263). Moralista podkreśla jednak, że poczęte dziecko nie jest w żadnej sytuacji niesprawiedliwym agresorem. W tej sytuacji uprawnione są zabiegi mające na celu ratowanie życia matki, mimo ryzyka utraty życia dziecka, ale nie może to być zamierzonym działaniem. Zaznacza, że w przypadku zagrożenia życia matki będącej w ciąży, etyka katolicka podkreśla potrzebę heroizmu. „Jeśli matka zdecydowałaby się ratować swoje życie kosztem życia dziecka, nie popełni czynu niemoralnego, ale chrześcijaństwo zachęca, aby poświęciła swoje życie dla ratowania życia dziecka”. Przykładem takiej decyzji jest żyjąca w XX w. włoska lekarka, święta katolicka, Joanna Beretta Molla (Łoziński 2011).

### **Zagadnienie zapłodnienia *in vitro***

W Polsce około 1,5 miliona par boryka się z problemem niepłodności, czyli niezamierzonej niezdolności do osiągnięcia ciąży. Jest to poważny temat ogólnospołeczny i demograficzny, dotyczy około 20% społeczeństwa w wieku rozrodczym. Częstość występowania niepłodności wciąż wzrasta (Rządowa rada ludnościowa 2014, 259). Część osób dotknięta tym stanem decyduje się na zastosowanie metody zapłodnienia *in vitro* (łac. „w szkle”). Polega ona na doprowadzeniu do zapłodnienia komórki jajowej poza organizmem kobiety. Dwa, trzy lub cztery powstałe w tym procesie zarodki przenosi się do jamy macicy, pozostałe bądź zamraża się w celu ewentualnych dalszych prób, bądź niszczy, albo też wykorzystuje się do innych celów, np. do eksperymentów medycznych (Muszala 2009b, 570-571).

## Stanowiska pentekostalne

W katalogu Stanowisk Kościoła Zielonoświątkowego w RP nie ma jednoznacznego odniesienia do zagadnień zapłodnienia pozaustrojowego. Rada Kościoła stwierdza jedynie, że małżeńskie pożycie płciowe jest święte, służy prokreacji, a poprzez nie realizuje się biblijna zasada: „staną się jednym ciałem” (Rdz 2,24) („Stanowisko Naczelnej Rady Kościoła Zielonoświątkowego w RP w sprawie małżeństwa, rozwodu, powtórnego małżeństwa oraz planowania rodziny” 2010). Podobnie jednak, jak w przypadku aborcji, w czasopiśmie *Chrześcijanin* znaleźć można artykuły Tomasza Józefowicza podejmujące tematykę metody *in vitro*. Autor zauważa, że Kościoły protestanckie podążają w kierunku jej akceptacji, ale stawiając pewne warunki, m. in. ograniczając stosowanie pozaustrojowego zapłodnienia wyłącznie względem małżeństw. Zaleca, aby małżonkowie wpieryw podjęli leczenie bezpłodności, później rozważyli wraz z duszpasterzem możliwość adopcji, bo być może właśnie do niej zostali powołani, dopiero na końcu rozważyli skorzystanie z metody *in vitro* (Józefowicz 2010, 82-86). Do samego przeprowadzenia zabiegu Józefowicz stawia pewne warunki. Metoda ta nie może wiązać się z selekcją zarodków ani innych niż narodziny dziecka celów. Same zarodki muszą powstać wyłącznie z komórek konkretnych małżonków, którzy starają się o potomstwo. W związku z tym, że każdy embrión jest człowiekiem, należy wytworzyć taką ich liczbę, jaką dana rodzina jest w stanie, po urodzeniu, przyjąć do swojej rodziny. Ojciec i matka winni wziąć pełną odpowiedzialność za wszystkie powstałe zarodki, doprowadzając do kolejnych narodzin dzieci. Dziecko poczęte dzięki tej metodzie jest darem Boga dla rodziców i Kościoła (Józefowicz 2012b, 49; zob. Wichary 2013, 181-192).

Oświadczenie *Assemblies of God* zawiera stwierdzenie, że zgodnie z przekazem biblijnym, Boży plan zakłada poczęcie dziecka poprzez seksualne zjednoczenie małżonków, mężczyzny i kobiety. Autorzy zauważają, iż część par boryka się z problemem niepłodności. Denominacja nie odrzuca w takich przypadkach możliwości zastosowania metody *in vitro*,



ale widzi w niej wiele zagrożeń moralnych. Wśród nich wymienia m. in. sposób pozyskiwania komórek jajowych i plemników oraz przyszłość zarodków nie zaimplantowanych do organizmu matki. Każdy zarodek jest osobowym życiem ludzkim, nie dopuszczalne byłoby więc doprowadzenie do jego selekcji ani unicestwienia. Biorąc pod uwagę te obawy, koniecznością jest, aby pary, nim zdecydują się na zastosowanie metody pozaustrojowego zapłodnienia, zasięgnęły Bożej rady na modlitwie. Ważnym jest także, aby wybrać lekarzy o chrześcijańskich przekonaniach etycznych. Kościół przeciwstawia się zastosowaniu każdej procedury, w wyniku której niewszczepione embriony byłyby niszczone („Sanctity of Human Life: Abortion and Reproductive Issues” 2010).

### **Stanowisko katolickie**

Kościół katolicki wyraża szczere współczucie parom dotkniętym problemem niepłodności („Głos Prezydium Konferencji Episkopatu Polski w kontekście przygotowywanej ustawy o leczeniu niepłodności” 2015), szczególnie w związku z tym, iż według jego doktryny głównym celem małżeństwa, oprócz wspólnego dobra, jest zrodzenie i wychowanie potomstwa (Kodeks Prawa Kanonicznego, kan. 1055 §1). Nie zgadza się jednak na stosowanie metody *in vitro*. Oddziela ona zapłodnienie od aktu małżeńskiego, który jest naturalną i przewidzianą przez Stwórcę metodą poczęcia dziecka. Widzi w niej zagrożenie spłodzenia dziecka poza małżeństwem – np. przez pary homoseksualne lub osoby samotne, jak również narodziny dziecka posiadającego „trzech rodziców” – dawcę nasienia, dawczynię komórki jajowej i nosicielkę. Metoda ta umożliwia daleko posuniętą selekcję genetyczną, która jest niezgodna z etyką katolicką. Moralny sprzeciw budzi także fakt, że embriony ludzkie są traktowane przez lekarzy przedmiotowo, niekiedy się je zamraża lub prowadzi na nich eksperymenty, a nawet unicestwia („Instrukcja Dignitas persona” 2008, pkt. 12-16). Troskę budzi także rezultat wielu badań, wykazujących iż dzieci poczęte poza organizmem matki, częściej niż inne zapadają na różnego rodzaju choroby. Metoda ta nie pozostaje

także obojętna dla zdrowia matki („Głos Prezydium Konferencji Episkopatu Polski...” 2015). Pary borykające się z problemem niepłodności, Kościół zachęca do podjęcia różnorodnych form jej leczenia, zgodnych z moralnością katolicką, takich jak naprotechnologia (Dudała 2009). W przypadku, gdy pozostają one bezskuteczne, zachęcane są do okazania wielkoduszności poprzez adopcję opuszczonych dzieci lub pełnienie posług na rzecz bliźniego (KKK, pkt 2379). Mimo swojego stanowczego sprzeciwu wobec metody *in vitro*, Kościół katolicki zdecydowanie podkreśla, że dzieci poczęte dzięki niej, należy przyjąć z miłością i szacunkiem, na który zasługują tak samo jak inne spłodzone drogą naturalną („Głos Prezydium Konferencji Episkopatu Polski...” 2015).

### **Kwestia eutanazji**

Działanie mające na celu sprowadzenie bezbolesnej śmierci uwalniającej od bólu nazywamy eutanazją (Dziedzic 2009, 224-232). Ze względu na sposób jej przeprowadzenia można wyróżnić eutanazję czynną (przyspieszenie śmierci poprzez działanie) i bierną (zaniechanie działania) (Szkotnicki 1997, 18). Eutanazja polegająca na udzieleniu pomocy w dokonaniu samobójstwa to wspomagane samobójstwo. Eutanazję możemy również podzielić ze względu na wolę pacjenta. Tak mamy do czynienia z eutanazją dobrowolną, niedobrowolną oraz przymusową (Pietrzykowski 2007, 31).

Zgodnie z badaniem CBOS przeprowadzonym w 2009 roku, 48% Polaków jest zdania, iż lekarze powinni spełniać wolę osób nieuleczalnie chorych, którzy domagają się podania im środków sprowadzających śmierć. Z tą opinią nie zgadza się 39% badanych, natomiast pozostałe 13% nie ma wyrobionego poglądu na ten temat (Boguszewski 2009).

Eutanazja nazywana w polskiej doktrynie prawa karnego „zabójstwem na żądanie” jest zakazana i grozi za nią kara pozbawienia wolności od 3 miesięcy do 5 lat. Tej samej sankcji podlegają osoby, które udzielają pomocy w popełnieniu samobójstwa (Kodeks Karny, art. 150-151). *Kodeks Etyki Lekarskiej* odróżnia od eutanazji biernej, pojęcie „zaniechania

uporczywej terapii”, które zakłada, że w przypadku stanu terminalnego lekarz nie ma obowiązku „podejmowania i prowadzenia reanimacji lub uporczywej terapii i stosowania środków nadzwyczajnych” (Kodeks Etyki Lekarskiej, art. 32).

### Stanowiska pentekostalne

Kościół Zielonoświątkowy w RP nie zajął oficjalnego stanowiska w kwestii eutanazji. Czasopismo *Chrześcijanin* w 2001 roku opublikowało artykuł *Eutanazja*, autorstwa Eugeniusza Gradka, w którym autor negatywnie ustosunkował się do tego procederu. Jak zaznacza – „Bóg jest dawcą życia i On jedynie powinien decydować o dniu i godzinie jego zakończenia” (Gradek 2001, 8; zob. Burnell 2013, 193-203).

Amerykańscy zielonoświątkowcy z *Assemblies of God* w każdym życiu ludzkim dostrzegają nadzwyczajną wartość i świętość, niezależnie od płci, rasy, pozycji społeczno-ekonomicznej, wieku czy stanu zdrowia. Każdy, kto przyjmuje biblijną naukę, że człowiek został stworzony na obraz Boga i jest świątynią Ducha św., zobowiązany jest do obrony życia. Eutanazja jest działaniem niezgodnym z prawem Bożym. Nieuniknioną jej konsekwencją jest śmierć fizyczna, ale także i duchowa. Chrześcijanie powinni w cierpieniu widzieć narzędzie doświadczenia, rozwoju duchowego, a czasem nawet kary (nie znaczy to jednak, że medyczne metody uśmierzania bólu są niedopuszczalne); natomiast w śmierci – duchowy wymiar przejścia od życia ku życiu. Zgoda na eutanazję sprawia, że cierpienie staje się bezsensowne i poniżające. Chrześcijanie pentekostalni przestrzegają przed eutanazją także z przyczyn społecznych. Może ona, zgodnie z zasadami eugenicznymi, prowadzić do działań wymierzonych przeciwko osobom ubogim, przewlekle chorym i niepełnosprawnym. Osoba chora powinna być objęta nie tylko skuteczną opieką medyczną, czasem paliatywną, ale także wsparciem emocjonalnym i duchowym. Chrześcijanie w sposób szczególny są wezwani do aktywności w tym zakresie. Oświadczenie Kościoła eutanazję odróżnia od zaprzestania uporczywego podtrzymywania życia. Czasem może stać się ono wręcz

przeszkodą na drodze do naturalnej śmierci i spotkania z Bogiem. W takich sytuacjach rezygnacja z „uporczywej terapii” może być dozwolona („Sanctity of Human Life-Suicide and Euthanasia” 2010).

### **Stanowisko katolickie**

Nauczanie Kościoła katolickiego domaga się szczególnego szacunku wobec osób chorych i upośledzonych. Powinni oni być wspierani, by móc prowadzić – w takiej mierze, w jakiej to tylko możliwe – normalne życie. Eutanazja niezależnie od motywów i środków jest moralnie niedopuszczalna i zawsze powinna być wykluczona i potępiona. Stanowi zabójstwo głęboko sprzeczne z godnością osoby ludzkiej i z prawem Bożym objawionym w Biblii. Uprawnione natomiast może być zaprzestanie stosowania zabiegów medycznych „kosztownych, ryzykownych, nadzwyczajnych lub niewspółmiernych do spodziewanych rezultatów”, gdy nie zamierza się w ten sposób zadać śmierci, ale przyjmuje się jedynie, że w tym przypadku nie można jej przeszkodzić. Podjęcie takiej decyzji zawsze musi być dokonane z „poszanowaniem rozumnej woli i słusznych interesów” chorego. Podobnie stosowanie środków przeciwbólowych, przynoszących ulgę cierpieniom pacjenta – nawet za cenę skrócenia jego życia – może być moralnie dopuszczone, pod warunkiem, że śmierć nie jest zamierzona ani jako cel, ani jako środek, lecz jedynie jest przewidywana i tolerowana jako nieunikniona. Opieka paliatywna stanowi pierwszorzędną postać bezinteresownej miłości i z tego tytułu powinna być popierana (KKK, pkt. 2276-2279).

*Deklaracja o eutanazji Iura et bona* zawiera wniosek, iż śmierć jest dla człowieka trudnym doświadczeniem. Sama jednak natura „przewidziała” sposoby ułatwiające zmierzenie się z nią. Gdyby przychodziła ona na człowieka w czasie, gdy cieszy się najlepszym zdrowiem, byłoby to dla niego bardzo bolesne. Sytuacja długotrwałej choroby, starości, samotności i opuszczenia, stwarza warunki psychiczne ułatwiające jej akceptację, co nie zwalnia z powinności osób bliskich, lekarzy i służby zdrowia, do okazania osobie chorej miłości i dobroci. Cierpienie – zwłaszcza

w ostatnich chwilach życia – nabiera własnego znaczenia w zbawczym planie Boga, gdyż stanowi udział w odkupieńczej męce Chrystusa. Kościół zaznacza, iż śmierć – mimo że przynosi kres ziemskiemu życiu – to równocześnie stanowi bramę do życia wiecznego. Z tego względu chrześcijanie powinni się do tej rzeczywistości przygotować w świetle wiary, także poprzez przyjęcie woli Bożej względem siebie. Eutanazja zawsze niesie w sobie odrzucenie najwyższej władzy Boga i Jego planu miłości wobec człowieka („Deklaracja o eutanazji Iura et bona” 1980).

### Podsumowanie

Pismo Święte ukazuje Boga jako miłośnika życia (Mdr 11,26) i jako tego, który broni życia ludzkiego, dając przykazanie „nie zabijaj” (Wj 20,13; Mt 5,21). Ta troska o życie dotyczy każdego etapu jego trwania, o czym świadczy psalmista: „Tobie mnie poruczono przed urodzeniem, Ty jesteś moim Bogiem od łona mojej matki” (Ps 22, 11). Św. Paweł w Liście do Rzymian pisze: „jeżeli bowiem żyjemy, żyjemy dla Pana; jeżeli zaś umieramy, umieramy dla Pana. I w życiu więc i w śmierci należymy do Pana” (Rz 14,8). Te i wiele innych fragmentów biblijnych prowadzą do wniosku, iż żaden człowiek, niezależnie od okoliczności, nie może rościć sobie prawa do dysponowania ludzkim życiem prowadząc do jego unicestwienia.

Zarówno wspólnota pentekostalna, jak i katolicka, zaznacza swój biblijny fundament doktrynalny („Report of the Fifth Phase of the International Dialogue Between Some Classical Pentecostal Churches and Leaders and the Catholic Church”, pkt 264). Wobec tego, nie może dziwić fakt, iż życie ludzkie stanowi dla nich ogromną wartość. Obie tradycje stoją na stanowisku, że ludzka egzystencja rozpoczyna się w momencie zapłodnienia. Już w fazie prenatalnej mamy do czynienia z osobą, posiadającą szereg praw, w tym niezaprzeczalne prawo do życia. W związku z powyższym, wszelkie zabiegi powodujące unicestwienie płodu, są z natury rzeczy złe i zasługują na negatywną ocenę moralną. Podczas gdy katolicy stanowczo przeciwstawiają się stosowaniu aborcji

bez względu na okoliczności, zielonoświątkowcy do swej negacji przeprowadzania tego zabiegu dopuszczają pewne ustępstwo w szczególnym przypadku – gdy życie matki jest zagrożone. Wówczas – według niektórych katolickich moralistów – usprawiedliwione jest podjęcie leczenia ciężarnej matki, mimo ryzyka utraty życia dziecka, ale nie może to być zamierzonym celem.

Katolicy i zielonoświątkowcy, podkreślając wartość małżeńskiego pożycia, którego celem jest między innymi wzbudzenie potomstwa, ubolewają nad szerzącym się stanem niepłodności. Wiele par małżeńskich, borykających się z tym problemem, decyduje się na zastosowanie metody zapłodnienia pozaustrojowego *in vitro*. Obie tradycje religijne dostrzegają w niej wiele zagrożeń związanych z prawem do godnego życia każdego zarodku, który stanowi pełnoprawną osobę ludzką. Podczas gdy katolicy nie widzą moralnego prawa do aprobacji tej metody, chrześcijanie pentekostalni, mając na uwadze nieszczęście niepłodności dotykające małżonków, dopuszczają jej zastosowanie, ale pod pewnymi warunkami, zwłaszcza uwrażliwiając na niedopuszczalność praktyki zabijania embrionów.

Obydwie omawiane tradycje chrześcijańskie doceniają wartość ludzkiego cierpienia i stoją na stanowisku, iż świętość życia rozciąga się także na osoby chore oraz umierające. Z uwagi na to, nie widzą możliwości usprawiedliwienia stosowania praktyki eutanazji. Nie oznacza to jednak, iż w przypadku, gdy śmierć jest nieuchronna, a życie ludzkie podtrzymywane jest jedynie przy użyciu nadzwyczajnych metod medycznych – niewspółmiernych do spodziewanych skutków – rezygnacja z ich jest nieuprawniona. Jest to zaprzestanie „uporczywej terapii” i nie jest tożsame z eutanazją. Każdemu pacjentowi, zwłaszcza umierającemu, należy okazać szacunek oraz wsparcie, zarówno emocjonalne jak i duchowe. Jest to ściśle związane z ewangelicznym nakazem Chrystusa (Mt 25,36) i należy do obowiązków chrześcijanina, zwłaszcza spokrewnionego z osobą cierpiącą.

Andreas Hahn w swoim artykule *Ewangelikalizm wobec doktryny Kościoła Rzymskokatolickiego* zaznacza, iż istnieje „zgodność w różnych

kwestiach moralnych i społecznych (jak aborcja, eutanazja, homoseksualizm, ochrona życia)” pomiędzy tymi Kościołami (Hahn 2013, 69). Także wnioski niniejszej pracy potwierdzają to stwierdzenie. Stanowi to ogromną wartość w działaniu na rzecz jedności chrześcijan, ale także jest solidnym fundamentem do połączenia sił w walce przeciw zsekularyzowanej myśli społecznej i liberalnemu protestantyzmowi, o poszanowanie wartości ludzkiego życia od momentu poczęcia, aż do naturalnej śmierci.

## Bibliografia

- Bednarz, Elżbieta, i Romuald Tomaszewski, red. 2010. *Wprowadzenie do nauki o Biblii oraz doktryny i praktyki ruchu zielonoświątkowego*. Warszawa: Warszawskie Seminarium Teologiczne.
- Burnell, Joel. 2013. „Aborcja i eutanazja w refleksji ewangelikalnej.” W *Ewangelikalizm polski wobec wyzwań współczesności*, red. Sebastian Smolarz, 193-203. Wrocław: Ewangelikalna Wyższa Szkoła Teologiczna.
- „Deklaracja o eutanazji Iura et bona”. 1980. Rzym: Kongregacja Nauki Wiary.
- Dęsoł, Agnieszka. 2010. „Rola socjologii w kształtowaniu się bioetyki interdyscyplinarnej.” W *Interdyscyplinarne aspekty nauk o zdrowiu*, red. Grażyna Dębska, Jerzy Jaśkiewicz, 95-102. Kraków: Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego.
- Dudała, Jarosław. 2009. „In vitro czy naprotechnologia?” *Tygodnik Gość Niedzielny* 18. Dostęp 2017.05.15. <http://www.opoka.org.pl/biblioteka/Z/ZR/gn200918-invito.html>.
- Dziedzic, Jan. 2009. „Eutanazja.” W *Encyklopedia Bioetyki. Personalizm chrześcijański*, red. Andrzej Muszala. Radom: Polskie Wydawnictwo Encyklopedyczne: 224-232.
- Gillon, Raanan. 1998. „Bioethics, Overview.” W *Encyclopedia of Applied Ethics*, red. Ruth Chadwick, t. 1, 305-317. San Diego: Academic Press.
- „Głos Prezydium Konferencji Episkopatu Polski w kontekście

- przygotowywanej ustawy o leczeniu niepłodności.” 2015. Dostęp 2017.05.15. <http://episkopat.pl/glos-prezydium-konferencji-episkopatu-polski-w-kontekście-przygotowywanej-ustawy-o-leczeniu-nieplodnosci-2>.
- Gradek, Eugeniusz. 2001. „Eutanazja.” *Chrześcijanin* 1-2: 8.
- GS: Sobór Watykański II, *Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym Gaudium et spes*.
- Hahn, Andreas. 2013. „Ewangelikalizm wobec doktryny Kościoła Rzymskokatolickiego.” W *Ewangelikalizm polski wobec wyzwań współczesności*, red. Sebastian Smolarz, 65-76. Wrocław: Ewangelikalna Wyższa Szkoła Teologiczna.
- „Instrukcja Dignitas persona”. 2008. Rzym: Kongregacja Nauki Wiary.
- „Instrukcja Donum vitae”. 1987. Rzym: Kongregacja Nauki Wiary.
- Jan Paweł II, *Encyklika Evangelium Vitae*.
- Józefowicz, Tomasz. 2010. „Seks, rozwody, in vitro i aborcja.” *Chrześcijanin* 1-6: 82-86.
- Józefowicz, Tomasz. 2012a. „Aborcja z chrześcijańskiej perspektywy.” *Chrześcijanin* 7-12: 46-48.
- Józefowicz, Tomasz. 2012b. „In vitro – zaproszenie do rozmowy.” *Chrześcijanin* 7-12: 49.
- KKK: *Katechizm Kościoła Katolickiego*.
- Kodeks Etyki Lekarskiej*. Dostęp 2017.05.15. [http://www.nil.org.pl/\\_data/assets/pdf\\_file/0003/4764/Kodeks-Etyki-Lekarskiej.pdf](http://www.nil.org.pl/_data/assets/pdf_file/0003/4764/Kodeks-Etyki-Lekarskiej.pdf).
- Kodeks Karny*. Dostęp 2017.05.15. <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19970880553/U/D19970553Lj.pdf>.
- Kodeks Prawa Kanonicznego*. Dostęp 2017.05.15. <http://www.trybunal.mkw.pl/Kodeks%20Prawa%20Kanonicznego.pdf>.
- Kowalski, Jan. 2009. „Aborcja.” W *Encyklopedia Bioetyki. Personalizm chrześcijański*, red. Andrzej Muszala. Radom: Polskie Wydawnictwo Encyklopedyczne: 53-59.
- Łoziński, Bogumił. 2011. „Ratowanie to nie aborcja.” *Tygodnik Gość Niedzielny* 11. Dostęp 2017.05.15. <http://gosc.pl/doc/828927>.



Ratowanie-to-nie-aborcja.

Muszala, Andrzej. 2009a. „Sztuczne zapłodnienie.” W *Encyklopedia Bioetyki. Personalizm chrześcijański*, red. Andrzej Muszala. Radom: Polskie Wydawnictwo Encyklopedyczne: 570-579.

Muszala, Andrzej. 2009b. „Wstęp” do *Encyklopedia Bioetyki. Personalizm chrześcijański*, red. Andrzej Muszala, 13-16. Radom: Polskie Wydawnictwo Encyklopedyczne.

„Opinia społeczna o eutanazji.” 2009. Oprac. Rafał Boguszewski. Warszawa: Centrum Badania Opinii Społecznej. Dostęp 2017.05.15. [http://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2009/K\\_142\\_09.PDF](http://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2009/K_142_09.PDF).

Pietrzykowski, Tomasz. 2007. *Spór o eutanazję. Etyczne problemy prawa*. Katowice: Sonia Draga.

“Report of the Fifth Phase of the International Dialogue Between Some Classical Pentecostal Churches and Leaders and the Catholic Church (1998-2006)”. 2006. Dostęp 2017.05.15. [http://www.vatican.va/roman\\_curia/pontifical\\_councils/chrstuni/eccl-comm-docs/rc\\_pc\\_chrstuni\\_doc\\_20060101\\_becoming-a-christian\\_en.html](http://www.vatican.va/roman_curia/pontifical_councils/chrstuni/eccl-comm-docs/rc_pc_chrstuni_doc_20060101_becoming-a-christian_en.html).

“Sanctity of Human Life - Suicide and Euthanasia”. 2010. Dostęp 2017.05.15. [http://ag.org/top/Beliefs/Position\\_Papers/pp\\_downloads/PP\\_Sanctity\\_of\\_Human\\_Life\\_Abortion\\_Reproductive\\_Issues.pdf](http://ag.org/top/Beliefs/Position_Papers/pp_downloads/PP_Sanctity_of_Human_Life_Abortion_Reproductive_Issues.pdf).

“Sanctity of Human Life: Abortion and Reproductive Issues”. 2010. Dostęp 2017.05.15. [http://ag.org/top/Beliefs/Position\\_Papers/pp\\_downloads/PP\\_Sanctity\\_of\\_Human\\_Life\\_Abortion\\_Reproductive\\_Issues.pdf](http://ag.org/top/Beliefs/Position_Papers/pp_downloads/PP_Sanctity_of_Human_Life_Abortion_Reproductive_Issues.pdf).

„Stanowisko Naczelnej Rady Kościoła Zielonoświątkowego w RP w sprawie małżeństwa, rozwodu, powtórnego małżeństwa oraz planowania rodziny”. 2010. Dostęp 2017.05.15. <http://kz.pl/kzw/stanowiska-kosciola-zielonoswiatkowego>.

*Sytuacja demograficzna Polski. Raport 2013-2014*. 2014. Warszawa: Rządowa rada ludnościowa.

- Szkotnicki, Witold. 1997. „Za i przeciw legalizacji eutanazji.” *Palestra* 5-6: 15-19.
- Terlikowski, Tomasz. 2005. *Kiedy sól traci smak. Etyka protestancka w kryzysie*. Warszawa: Fronda.
- Ustawa z 7.01.1993 o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży. Dz.U. 1993, nr 17, poz. 78, z późn. zm.
- Wichary, Mateusz. 2013. „Zapłodnienie in vitro w polskiej dyskusji ewangelikalnej.” W *Ewangelikalizm polski wobec wyzwań współczesności*, red. Sebastian Smolarz, 181-192. Wrocław: Ewangelikalna Wyższa Szkoła Teologiczna.
- Wosicki, Paweł. 2017. „Polska droga obrony życia.” *Głos dla życia* 1 (144): 18-19.

CHRZEŚCIJAŃSKA AKADEMIA TEOLOGICZNA  
w WARSZAWIE

---

Rok LX

Zeszyt 1

# ROCZNIK TEOLOGICZNY

WARSZAWA 2018

## **REDAGUJE KOLEGIUM**

dr hab. Jakub Slawik, prof. ChAT – redaktor naczelny

dr hab. Jerzy Ostapczuk, prof. ChAT – zastępca redaktora naczelnego

prof. dr hab. Tadeusz J. Zieliński

dr hab. Borys Przedpełski, prof. ChAT

dr Jerzy Sojka – sekretarz redakcji

Skład komputerowy – Łukasz Troc

W związku z wprowadzaniem równoległej publikacji czasopisma w wersji papierowej i elektronicznej Redakcja „Rocznika Teologicznego” informuje, iż wersją pierwotną jest wersja papierowa.

BWHEBB, BWHEBL, BWTRANSH [Hebrew]; BWGRKL, BWGRKN, and BWGRKI [Greek]

PostScript® Type 1 and TrueType fonts Copyright ©1994-2013 BibleWorks, LLC.

All rights reserved. These Biblical Greek and Hebrew fonts are used with permission and are from BibleWorks ([www.bibleworks.com](http://www.bibleworks.com))

ISSN 0239-2550

Wydano nakładem

**Wydawnictwa Naukowego ChAT**

ul. Miodowa 21c, 00-246 Warszawa tel. +48 22 635-68-55

Nakład: 200 egz., objętość ark. wyd.: 6,5

## Spis treści

### ARTYKUŁY

- Ростислав Ярема, *Храмоздательная деятельность династии Бахрушиных*..... 7
- HALINA GUZOWSKA, *Działalność społeczna Starokatolickiego Kościoła Mariawitów do roku 1935 – próba porównania do czasów współczesnych*..... 27
- BOGUSŁAW HELBIN, *Urząd pastora w regulacjach prawnych głównych Kościołów ewangelikalnych w Polsce*..... 43
- MARIUSZ KOCOŁ, *Wybrane problemy bioetyczne w rozumieniu Kościołów pentekostalnych i Kościoła katolickiego. Studium teologiczno-porównawcze*..... 71
- PAWEŁ RATAJ, *Celebracja misterium Bożego miłosierdzia w roku liturgicznym Kościoła Polskokatolickiego*..... 89
- Сергей Викторович Шумило, *Духовно-литературное наследие афонского старца Иоанна Вишенского* ..... 111

### RECENZJE

- Мицанин В. 2018. *Радянізація Закарпаття 1944-1950 рр.*  
– Ужгород: РІК-У – 644 с. (MARIAN BENDZA) ..... 137

### KRONIKA

- Sprawozdanie z ogólnopolskiego sympozjum naukowego „Prawo do prywatności w Kościołach i innych związkach wyznaniowych: od tajemnicy duszpasterskiej do ochrony danych osobowych”. Chrześcijańska Akademia Teologiczna w Warszawie, 15 marca 2018 r. (AGNIESZKA FILAK) ..... 143

## Wykaz autorów

**Rostislav Ârema**, prot.rostislav@gmail.com, 129626 Москва, 1-й Рижский переулок, д.2, стр.7, храм Живоначальной Троицы

**Halina Guzowska**, inagie@poczta.onet.pl, Chrześcijańska Akademia Teologiczna w Warszawie, ul. Człuchowska 9B m.3, 01-360 Warszawa

**Bogusław Helbin**, gbhelbin@interia.pl, Chrześcijańska Akademia Teologiczna w Warszawie, ul. Kopernika 102, 34-300 Żywiec

**Mariusz Kocoł**, kocol.mariusz@gmail.com, Wydział Teologiczny Uniwersytetu Opolskiego, ul. Drzymały 1A, 45-342 Opole

**Paweł Rataj**, pawel\_rataj@wp.pl, Chrześcijańska Akademia Teologiczna w Warszawie, ul. Zamkowa 5/6, 58-160 Świebodzice

**Sergej Viktorovič Šumilo**, sergshumilo@gmail.com, 126 Velyka Vasylkivska St., office 1, Kyiv, Ukraine, 03150